

NOTAT

Baggrundsmateriale til Energi-, klima- og forsyningsudvalget

I dette notat følges der op på Dansk Affaldsforenings foretræde for udvalget den 26. januar kl. 13.00.

Indledning

Det er generelt foreningens opfattelse, at kommuner og affaldsselskaber skal have mange muligheder for at fremme genbrug af affald, og dermed sikre den bedst mulige behandling set ud fra et miljøperspektiv.

Hvorvidt kommunen vil etablere egne genbrugsbutikker, stille containere til rådighed for frivillige organisationer på genbrugspladsen, lave byttecontainere for borgerne eller sælge/udbyde det til private virksomheder (eller kombinationerne heraf) bør være en lokal beslutning.

Det betyder nemlig, at kommunen har mulighed for at lægge vægt på faktorer som social ansvarlighed, beskæftigelse, samarbejde med frivillige organisationer og "miljøuddannelse" af børn og unge – alt efter hvad de lokalt finder vigtigt.

Ifølge Dansk Affaldsforening oplysninger er der cirka 50 kommunale genbrugsbutikker i Danmark, heraf er omkring 30 i regi af Dansk Affaldsforenings medlemmer. Ifølge ISOBRO's egne oplysninger er der knapt 1000 genbrugsbutikker drevet af frivillige organisationer i Danmark.

13.02.2017
Side 1 af 7

J.nr. NIR 4.5.14.1-01

Dansk Affaldsforening
Vodroffsvej 59, 1
1900 Frederiksberg C

Tlf.: 72 31 20 70
danskaffaldsforening.dk

Omsætningen i kommunale genbrugsbutikker

Udvalget bad os oplyse, hvad omsætningen er i de kommunale genbrugsbutikker. Vi kender ikke den samlede omsætning for alle landets kommunale butikker, men i nedenstående skema er der eksempler fra fem af vores medlemmer, der i alt dækker 12 kommuner og 600.000 indbyggere.

Side 2 af 7

Skema 1: Omsætning og udgifter i genbrugsbutikker og på genbrugspladser (mio kroner)

	AVV	Renosyd	Tønder	Sønderborg	Affald-plus	I alt
Omsætning i genbrugsbutikker (eks moms)						
2016	4,8	1,67	0,92	2,7	5,5	15,6
2015	4,3	0,96	0,77	2,5	3,2	11,7
2014	3,8		0,73	2	2,7	9,2
2013	3,2		0,62	1,6	1,3	6,7
Antal kommunale genbrugsbutikker	1	1	1	5	2	10
Udgifter på genbrugspladserne inklusive butik (2016)	50,0	5	27,9	31,1	151,1	265,1
Antal genbrugspladser	18	5	5	8	20	56
Indbyggere	101.500	81.500	37.900	74.600	304.700	600200

Genbrugsbutikkerne er en del af de kommunale genbrugspladser, hvorfor vi i skemaet viser de samlede udgifter for genbrugspladser. Der kan ikke umiddelbart foretages en sammenligning af butikkernes omsætning, da de er forskellige på en række parametre.

Som det fremgår, er omsætningen steget siden 2013. Et billede der går igen i hele genbrugssektoren. Fire af de store frivillige organisationer, der har genbrugsbutikker, melder om stigende overskud i deres genbrugsbutikker med et foreløbigt højdepunkt i 2015, jf. nedenstående skema. Beløbene er fundet i organisationernes regnskaber.

Skema 2: Frivillige organisationers overskud på genbrug (2015)

Overskud for frivillige organisationer (2015)	Blå Kors	Danmission	Folkekirkens nødhjælp	Røde kors	I alt
Mio kroner	10,0	20,0	24,6	57,6	112,2

Det fremgår ingen steder i organisationernes regnskaber, at de betragter kommunale genbrugsbutikker som en trussel mod deres indtægter på genbrugsområdet.

Kommunale genbrugsbutikker arbejder med tre bundlinjer

Udvalget spurgte også, om vi på sigt vil presse de frivillige organisationer ud af "markedet".

Vores medlemmer arbejder typisk med bæredygtighed på tre bundlinjer – den miljømæssige, den sociale og den økonomiske. Der lægges stor vægt på samarbejde med andre parter og organisationer, der arbejder med genbrug. Formålet er at skabe synergi og fælles fokus på genbrug og sikre at "genbrugskagen" gøres større til gavn for alle parter.

Side 3 af 7

Miljøgevinster

Gevinsten ved genbrug er miljømæssigt stor og vores medlemmer har pligt til at følge affaldshierakiet, hvor (forberedelse med henblik på) genbrug står over genanvendelse og forbrænding med energiudnyttelse. Så længe vi modtager affald, der kan genbruges, vil vi sikre, at det sker.

Det er samtidigt en naturlig platform for dialog og kommunikation med borgerne, der er med til at inddrage dem direkte i den cirkulære økonomi og grønne omstilling. Genbrugspladserne og genbrugsbutikkerne bliver ofte brugt i relation til undervisningsforløb og besøg fra skoler og institutioner, da de er konkrete eksempler på, hvad det vil sige at genbruge, genanvende, forbrænde og deponere.

Sociale gevinster

Medlemmerne har fokus på, at genbrugsbutikkerne er et rummeligt sted at arbejde, hvor folk kan ansættes i flexjob og hjælpes videre på eller tilbage til arbejdsmarkedet. Genbrugsbutikkerne arbejder typisk sammen med det/de lokale jobcentre om fx integrationsforløb, der skal få nye medborgere ind på arbejdsmarkedet.

Genbrugsbutikkerne bruges således positivt til virksomhedspraktikforløb, flexjobs, sprogpraktikanter, kompetence- og integrationsforløb, skolepraktikanter, ung i arbejde, jobprøvningssted for handicappede, folk i samfundstjeneste og lignende.

AVV har i øjeblikket to flexjobbere, en førtidspensionist og tre flygtninge/asylansøgere i deres butik. Hertil kommer der med jævne mellemrum virksomhedspraktikanter og folk i samfundstjeneste. Affaldplus har haft 12 virksomhedspraktikforløb, tre flexjobs, 20 flygtninge, fem ung-arbejdere og fire skolepraktikanter i deres butikker.

Tilsvarende skaber butikkerne også reelle lokale arbejdspladser. Hos de fem medlemmer har butikkerne betydet, at der er skabt faste arbejdspladser svarende til cirka 30 årsværk. Værdien af at skabe arbejdspladser prioriteres naturligvis højt blandt lokalpolitikere og borgerne.

Økonomiske gevinster

Der skal være en fornuftig økonomi i at drive butikkerne, som opvejes mod de miljømæssige fordele ved at genbruge fremfor at genanvende, forbrænde eller deponere. Behandlingsformer, der typisk er dyrere end at forberede med henblik på genbrug.

Det bemærkes også, at de kommunale genbrugsbutikker skal sælge sine genstande til markedspris og i øvrigt følge de regler, detailbutikker i almindelighed skal leve op til, således at der er lige konkurrencevilkår.

Side 4 af 7

Sammen gør vi genbrugskagen større

Hvad enten vi ønsker det eller ej, modtager kommunerne afføld fra borgerne som kan genbruges (som det fremgår af det materiale, vi forelagde under vores foretræde for udvalget). Men medlemmerne vil ikke tage brødet ud af munden på de øvrige organisationer, der arbejder med genbrug.

Derfor samarbejder vores medlemmer med de lokale frivillige organisationer, så de sammen kan øge genbruget i lokalområdet og samtidigt fremme genbrugstanken blandt borgerne. Der samarbejdes også med andre, der vil tage del i genbrugsfesten.

Blandt vores medlemmer er der eksempler på følgende:

- Fælles foldere med adresser på alle genbrugsbutikker i lokalområdet og med information om, hvor borgerne kan donere genbrugelige effekter
- Byttemarkeder i samarbejde med frivillige organisationer
- Hjemmesider hvor borgerne kan finde oplysninger om alle genbrugsbutikker i lokalområdet
- Samarbejde med Røde Kors om levering af cykler til reparationsværksted
- Udlevering af gratis effekter til skoler, kunstsoler, spejdere og uddannelsesinstitutioner
- Facebooksider hvor genbrugsbutikker kan opløde oplysninger om kampanjer, udsalg og loppemarkeder
- Mulighed for at reklamere for loppemarkeder i den kommunale genbrugsbutik
- Etablering af digitale platforme drevet af humanitære organisationer og private forretningsdrivende
- Løbende dialog og samarbejde med de lokale frivillige organisationer, der er involveret i genbrug
- Samarbejde med mindre virksomheder, der arbejder med upcycling

Samarbejde med ISOBRO

Vi har som brancheorganisation siden 2015 holdt møder med ISOBRO. I marts skal vi holde et møde, hvor vi skal drøfte hvilke samarbejdsmodeller mellem kommuner og frivillige organisationer omkring genbrug, der kan være til gavn for alle parter.

Et populært synspunkt (også hos ISOBRO) går på, at de frivillige organisationer skal have (gratis) adgang til det genbrugelige afføld på genbrugspladserne og have lov til at stille containere op på offentlige arealer. Det er dog problematisk af flere årsager, hvoraf nogle stykker er nævnt herunder:

- Hvilke frivillige organisationer skal have adgang? Og hvad med alle de lokale foreninger og klubber, som vel også har ret til afføldet?

- Der kan ikke stå containere overalt, og hvordan skal man prioritere, hvem der må stille containere op hvor?
- Organisationerne efterlader ofte affald, der udmærket kan genbruges, men som de af økonomiske eller kapacitetsmæssige årsager ikke tager med fra genbrugspladsen til deres butik
- Det er ikke alle steder, at de frivillige organisationer magter opgaven med at holde orden i de containere, hvor de har adgang til genbrugeligt affald – flowet er ganske enkelt for stort. Fx skal containerne på Viborg kommunes travle pladser tømme seks til otte gange om dagen i week-enderne.

Side 5 af 7

Ovenstående punkter skal ikke afgøres fra centralt hold. Det er naturligvis et lokalpolitisk ansvar at beslutte, hvordan man vil håndtere borgernes affald og hvem man vil samarbejde med hvordan.

ISOBRO har i forbindelse med sit foretræde den 1. december 2016 fremsat påstande om, at kommuner og affaldsselskaber foretager prisdumping, at der sker krydssubsidiering og at et af deres medlemmer måtte lukke en sorteringscentral som følge af konkurrencen fra kommuner og affaldsselskaber. Tilsvarende påstande er fremført i skrivelser, som ISOBRO har sendt til Statsforvaltningen og Erhvervsministeren i juni 2016.

Vi har flere gange bedt ISOBRO om dokumentation, men har endnu ikke modtaget materiale, der kan bekræfte deres påstande.

Kan borgerne trygt aflevere deres affald på genbrugspladsen?

Udvalget spurgte om borgerne kunne være sikre på, at de ikke kommer til at se en genstand i en butik eller på gaden, som de ikke ønskede skulle genbruges.

De steder, hvor pladsfolkene på genbrugspladserne piller genbrugeligt affald op af en container, vil der typisk blive gjort opmærksom på dette. Enten bedes borgerne sætte en mærkat på det affald, de ikke ønsker genbrugt, eller også må de aflevere det i en tilstand, hvor det ikke kan genbruges (ved fx at save bordet over).

Vores medlemmer gør således hvad de kan for at undgå uheldige situationer, men borgeren har også selv et ansvar.

Fair konkurrence

Kommuner og affaldsselskaber bidrager til fair konkurrence på genbrugsområdet.

En stor del af køb, salg og bytte af genbrugsvarer sker direkte mellem borgere. Det kan fx være loppemarkeder, mellem venner og familie og/eller via elektroniske platforme (fx Den Blå Avis, Trendsales og eBay).

Der er også et stort salg via genbrugsbutikker drevet af frivillige organisationer. Disse er momsfrataget under bestemte forudsætninger. Der er cirka 1000 af den slags butikker i Danmark.

Kommunale genbrugsbutikker skal betale moms og løn til sine ansatte og de skal sælge deres produkter til markedspriser. Der er således helt fair konkurrence mellem kommunale genbrugsbutikker og butikker drevet af frivillige organisationer.

Side 6 af 7

Projekt som skal give mere viden om genbrug

Det er afgørende at den videre diskussion om genbrug og genbrugsbutikker baserer sig på reel viden. Dansk Affaldsforening foreslog tilbage i 2015, at der skulle gennemføres et projekt, som på baggrund af reel viden om genbrugsaktiviteter skulle analysere og komme med konkrete anbefalinger til, hvordan fx genbrug kan fremmes mellem offentlige, private og frivillige organisationer.

Projektforslaget var en del af vores høringssvar på forebyggelsesstrategien (Danmark uden affald II) og er vedlagt.

Vi anbefaler, at der iværksættes et projekt med samme formål som det vedlagte. Det er afgørende, at alle relevante aktører inddrages i projektet. Det omfatter fx ISOBRO, KL, Miljøstyrelsen, Energistyrelsen, DI, Dansk Erhverv og Dansk Byggeri.

Gennemførelsen af projektet vil kunne sikre bred opbakning bag modellerne, og et samarbejde mellem alle led i værdikæden til gavn for den cirkulære økonomi og grønne omstilling.

Affaldsgebyrer

ISOBRO har efter sit foretræde for udvalget den 1. december sendt en oversigt over borgernes affaldsgebyrer i en række danske kommuner. Oversigten skal ifølge ISOBRO dokumentere, at kommunerne med egne genbrugsbutikker ikke generelt har lavere affaldsgebyrer end kommuner uden egne genbrugsbutikker. Det kan tallene imidlertid ikke dokumentere.

Det samlede affaldsgebyr, borgerne betaler, er sammensat af gebyrer for hver enkel affaldsordning i den pågældende kommune. Der kan fx være en papirordning, storskraldsordning, ordning for organisk affald, restaffald og genbrugspladsordning. Kommunen skal have en genbrugspladsordning med sit eget budget og regnskab.

Hvis ISOBRO's sammenligning skal give mening, bør de alene anvende gebyrer for de kommunale genbrugspladsordninger som sammenligningsgrundlag. Men selv det er problematisk.

En række faktorer spiller ind, når omkostningerne til genbrugspladsordningen fastlægges: Antallet af genbrugspladser, valg af serviceniveau, størrelsen på genbrugspladser, kommunens størrelse og geografiske placering, eje eller leje af grund, grundpriser, lokale miljøpolitiske målsætninger mv.

Kommunen skal følge affaldshierakiet, hvilket betyder, at forberedelse med henblik på genbrug – alt andet lige – har miljømæssig førsteprioritet. Dermed er det helt legitimt at træffe et lokalpolitisk valg om at lave en genbrugsbutik, hvor der

sælges genbrugelige genstande, der kom ind på genbrugspladsen som afføld – uanset om det medfører et højere eller lavere genbrugspladsgebyr.

Fremme af genbrug handler naturligvis ikke kun om størrelsen på gebyret, men om en samlet indsats for at fremme afføldsforebyggelse og genbrug alle tænkelige steder, herunder i forbindelse med kommunernes håndtering af borgernes afføld.